

Skolens historie i Hejnsvig Sogn

Isamarbejde med Hejnsvig Sognearkiv tager Kirkebladet nu hul på en serie om sognets skoler før og nu!

Sognearkivet står for en god og forsvarlig journalisering, registrering og opbevaring af indsamlede materialer. Så derfor vil jeg gerne opfordre alle til aldrig at kassere gamle fotos, skøder, kontrakter, dokumenter og lignende, før arkivet har set dem. Måske fortæller de gamle dokumenter og billeder en vigtig historie om Hejnsvig Sogn.

Serien om skolerne starter i dette nummer og vil fortsætte indtil efter sommerferien næste år. Vi vil forsøge at finde tekst- og billedmateriale, så vi kan fortælle historierne om:

- Skolen i Klink og derefter i Hejnsvig på Kirkevej og på Vinkelvej
- Skolen i Donslund
- Skolen i Vesterhede
- Skolen i Gilbjerg
- Skolen i Hejnsvig på Bakkevej
- Skolen og Kirken i gamle dage
- Skolen og Kirken i dag
- Skolen og Kirken i fremtiden

Vi har indtil videre fået god hjælp af Lokalhistorisk Arkiv, fra Ernst Madsens bog om Hejnsvig Skole 1974-1999 og fra Årbøgerne fra Den Jydske Sparekasse. Men er der nogen, som ligger inde med personlige erindringer, billeder eller andet, som vi kunne have glæde af i forbindelse med serien, så vil vi i Kirkebladsredaktionen og Lokalhistorisk Arkiv gerne kontaktes.

Louise Daugaard Iversen

Hermed lidt information om Lokalhistorisk Arkiv:

Arkivet har lokale på Hejnsvig Skole, Bakkevej 9 i Hejnsvig.

Arkivleder

Hans Jensen kan kontaktes på tlf. 75 33 58 57 eller pr. mail:
hejnsvig.sognearkiv@grindsted.bynet.dk

Åbningstider er:

Første onsdag i hver måned: kl. 14.00 – 16.00.
Tredje onsdag i hver måned: kl. 18.00 – 20.00.
Medlemskab af Lokalhistorisk Forening i Hejnsvig koster 75 kr. årligt.

<i>Hejnsvig Lokat</i>
<i>Historiske Forening</i>
<i>Hejnsvig Sognearkiv</i>

Bestyrelsen:
Hans Sørensen, formand
Trøllundvej 4,
telf. 75 33 66 07
Laurids Heick, næstformand
Søgårdparken, 22,
telf. 75 33 50 62
Niels Rahbek, kasserer,
Højene 5,
telf. 75 33 54 95
Arne Thomsem, sekretær,
Søllingdalvej 66
telf. 75 33 55 87
Malling Nielsen,
Højene 13,
telf. 75 33 55 37

Jeg vil gerne sige tak for den tid, Hejnsvig Sognearkiv har givet mig. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at jeg har været omgivet af ildsjæle. I gør et fantastisk og vigtigt stykke frivilligt arbejde for sognet. TAK!
God læselyst med skoleserien!

*Louise Daugaard
Iversen*

Tak og farvel i Kirkebladsredaktionen!

Som det fremgår her på siden, har Louise Daugaard Iversen været primus motor for den nye historiske serie om skoler i Hejnsvig Sogn. Et stort arbejde har hun sammen med Sognearkivet lagt i serien. Men det bliver samtidig Louises sidste opgave i Kirkebladsredaktionen. Hun har valgt at stoppe og bruge sine kræfter på andre opgaver, på arbejdet og på familien. Det har vi fuldt ud forståelse for, men vil gerne hermed sige

en stor tak til Louise for mange og gode idéer til Kirkebladet, blandt inspiration til artiklerne "Rundt om Kirken", hvor forhold i kirken, på kirkegården og i gudstjenesten bliver forklaret og kommenteret ud fra forskellige indgangsvinkler. En stor tak for arbejdsindsatsen!

*På redaktionens vegne
Frands Pedersen*

Den første skole i Hejnsvig Sogn – skolen i Klink

ved Hans Vinther Sørensen

I 1739 påbød Kristian d. 6., at der skulle oprettes skoler i alle sogne. Resultatet var, at der i de følgende år byggedes skolehuse overalt i Danmark. Nogen undervisning havde dog fundet sted tidligere - forestået af degnen i sognet. Den første degn, man kender til, er Søren Thomsen, som den 4. februar 1654 aflagde ed på degnekaldet i Grindsted og Hejnsvig, idet disse to steder dengang hørte sammen i kirkelig henseende.

Det var den daværende sognepræst for Grindsted og Hejnsvig sogne, pastor Claus Haagen, der tog initiativet til at få bygget en skole i Hejnsvig. Det var først foreslået, at skolen skulle ligge i Trøllund, for så kunne beboerne i Grene Sogn også benytte den, men forslaget mødte stor modstand hos mange - vel især af økonomiske årsager, da der udover udgiften til et skolehus også ville være udgifter til lærerens aflønning. Og både Grene og Hejnsvig sogne var på den tid fattige sogne. Økonomien var dog nok ikke den eneste grund til modstanden mod et skolebyggeri. En mand i Trøllund protesterede stærkt imod at give penge ud til børns undervisning. Det mente han ikke var til nogen nytte, og det synspunkt har han nok haft til fælles med en stor del af den jævne befolkning. Men pastor Haagen, der var stærkt skoleinteressert, gav ikke så let op. Han ejede et 6 fags hus i Grindsted, i som han i 1742 lod nedrive og genopbygge som skole på en grund, som han ejede i Klink. Ved skolens sydside blev der indhegnet en kálhave. Til skolen i Klink henlagdes hele Hejnsvig Sogn, samt Risbøl og Donslund, skønt disse steder hørte til Vorbasse Sogn.

Som den første lærer ansattes Lars Jensen Lyngs, om hvem biskop Brorson i 1756 bl.a. skriver: "Skoleholderen i Hejnsvig er meget berømt for sin bekvemhed til og troskab i skolehold." 6 år senere skrev han: "Lars Lyngs i Klink er en meget habil skoleholder." Lærerens løn blev på det tidspunkt udbetalt dels i kontanter og dels i naturalier. Bl.a. skulle der leveres græs og foder til 2 køer og 6 får. Lønnen har dog næppe kunnet række til en opsparing til alderdommen. I hvert fald døde Lars Lyngs som almisselem i Hejnsvig Sogn i en alder af 86 år.

Skolen flyttes til Hejnsvig.

I 1774 var skolehuset meget forfaldent, og det skønnedes nødvendigt at bygge nyt. Såvel læreren som størstedelen af Hejnsvig Sogns beboere samt sognepræsten, pastor Sølling mente, at skolen da

burde flyttes - enten til Hejnsvig Kirke eller til Hejnsvig By. Byen lå dengang vest for kirken ud mod det nuværende kryds Kirkevej/Ribe Landevej/Egebjerg Landevej, hvad gårdnavnene Østergård og Vestergård også fortæller. Beboerne i Risbøl og Donslund var naturligvis meget utilfredse med en eventuel flytning af skolen, da det ville betyde en meget lang skolevej for børnene fra disse distrikter. Men for den øvrige del af sognets beboere indebar flytningen klare fordele. Kirkegængerne, der for manges vedkommende var til fods, kunne om vinteren og i dårligt vejr søge ly i skolen og evt. skifte tøj før gudstjenesten. Det samme gjaldt præsten, der også kom langvejs fra, idet præstegården på det tidspunkt lå i Grindsted. Også konfirmanderne kunne undertiden spares for den lange og besværlige vej til Grindsted Præstegård. En flytning blev anbefalet i alle instanser, og da kirkeejeren Thomas Chr. N. Bundsgård tilbød at afgive den nødvendige jord og samtidig lovede, at skolelæreren måtte bruge kirkegårdens græsning imod at have tilsyn med kirken, blev skolen flyttet op i nærheden af kirken. Det menes, at den kom til at ligge omtrent der, hvor senere gården "Petersminde" lå - og i øvrigt også den første købmandshandel.

Godt 60 år senere blev skolen flyttet lidt nærmere kirken. Det var denne bygning, som senere blev købt af snedkermester Marius Jensen til forretning og beboelse og som først i slutningen af 1980'erne blev nedrevet for at give plads til en bygning indeholdende kapel og mandskabsrum. Samtidig gav det flere parkeringspladser og betød en højere grad af frilæggelse af kirken.

Hejnsvig Skole
anno 1907

(fortsat)

Peter Jensen, lærer, landmand, digter, forlagsmægler

Det er ikke tanken med det lille historiske rids at skildre de lærere, der virkede ved de forskellige skoler, men det er fristende at give et eksempel på, hvad der dengang fulgte med lærerkaldet. Eksemplet skal være ovennævnte Peter Jensen, der 1859 blev kaldet som lærer og kirkesanger i Hejnsvig.

Skolestue anno 1920

Hejnsvig Skole
anno 1924

Han virkede som lærer i næsten 40 år, blev udnævnt til dannebrogsmænd 1894 og døde som en meget gammel mand i Billund 1919. Som lærer er han beskrevet som værende af "den gamle skole", hvilket jo nok betyder, at han havde en fast disciplin og stillede krav til eleverne. Men han stillede også krav til sig selv.

Til embedet hørte ca. 40 tdr. land, hvoraf en del dog var hede. Men

landbruget var hovedindtægtskilden. Lærer Jensen omtales som en dygtig og økonomisk landmand, som fik det meste af heden dyrket op før sin afsked. Han havde en besætning på 4 - 5 kreaturer og 2 små heste, og ofte sås han i marken 1 - 2 timer om morgenen, før han mødte i skolen - til tiden!

De digteriske evner viste han bl.a., når der skulle være en begravelse i sognet, idet det på den tid var skik, at den afdøde skulle have sit levned beskrevet i vers, som blev lagt på kisten og blev læst ved indgangen til kirkegården. Det vers blev forfattet af degnen, og ofte blev versene taget med hjem, trykt og sat i glas og ramme. Peter Jensen var derudover forlagsmand for Slaugs Herred. Sidstnævnte hver betød, at der hver uge var afsat 2 timer, hvor det blev forsøgt at mægle mellem de stridende parter. Lykkedes det, var honoraret 50 øre, ellers kun det halve.

Jo, at være ene lærer i et sogn i 40 år har været et alsidigt hverv fyldt med ansvar, for muligheden

for at gøre sin indflydelse gældende blandt ung og gammel har været stor med den nære kontakt, der har været til sognets befolkning.

En ny skole bygges øst for kirken

I 1907 indvies en ny og større skole med 2 klasseværelser, samt en lærer- og en lærerindelejlighed. Der var denne gang tale om et meget solidt byggeri med forbilleder i Hovborg og Vorbasse skoler.

Da bygningen i 1959 blev revet ned bl.a. for at give plads til en ny lærerbolig, fandt man i en flaske, indstøbt i sokkelen, et interessant dokument, der bl.a. giver oplysning om Vorbasse-Hejnsvig kommunes skatter og økonomiske stilling på opførelsestidspunktet, samt om det åndelige liv i sognene.

Taget, som var et skifertag, og tømmeret blev i øvrigt genbrugt og indbragte samme sum, som skolen havde kostet at opføre, nemlig ca. 8000 kr.

Når det i 1907 var nødvendigt at opføre ny skole, var én af grundene, at befolkningstallet fra at være 2 - 300, da skolen i Klink blev bygget, var steget til det tredobbelte omkring århundredskiftet, og da jernbanen blev ført igennem Hejnsvig i 1917, har det nok sat yderligere gang i udviklingen.

En ny skolebygning blev taget i brug i 1924, denne gang indeholdende en gymnastiksal, et klasseværelse og en lejlighed. I slutningen af 1930'erne gik man, som en følge af 1937-loven, i gang med at udvide denne skole, men skønt skolen ikke var helt færdig, da Danmark blev besat, tog besættelsesmagten alligevel skolen i besiddelse, og det betød, at den først kom til at fungere som skole fra 1948. Det betød også, at man måtte finde andre undervisningslokaler.

Således blev kirkenes sakristi taget i brug, og flere private hjem stillede en stue til rådighed. Det skete bl.a. på gården "Højvang" - den bygning, som KFUM-spejderne nu er flyttet ind i.

Denne skole var i brug til 1974, da den nye og foreløbig sidste skole blev bygget - i øvrigt på "Petersmindes" jord - nøjagtig 200 år efter, at der første gang blev bygget skole her.

Vi har desværre ikke fundet billeder af skolen i Klink eller af skolen 1774, som blev bygget på jorden fra gården Petersminde. Hvis nogen ligger inde med billeder fra én af de to skoler, vil vi gerne have lov at se dem. Vi kan evt. senere vise dem i Kirkebladet.

Lokalhistorisk Arkiv
Kirkebladsredaktionen